

Nr 142.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten; given Stockholms slott den 4 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o—14:o hemställt.

GUSTAF.

B. J:son Bergqvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Bergqvist anförde:

1:o.

I anledning av inom riksdagen väckta förslag om anvisande av nationalbelöningar åt deltagarna i den med ångaren Vega fullbordade kringseglingen av Asien anvisade 1880 års riksdag, bland annat, såsom en gärd av det erkännande, varmed svenska folket hyllade förtjänsten

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 120 häft. (Nr 142.) 1

*Årligt anslag
åt änkefru
Anna
Catharina
Palander af
Vega.*

av ett stort och lyckligen utfört värv, åt dåvarande kaptenen i kungl. flottan Adolf Arnold Loui- Palander, sedermera amiralen Palander af Vega, ett årligt anslag av 4,000 kronor att från och med år 1881 under hans återstående livstid utgå från allmänna indragningsstaten, utan att detta anslag finge tagas i beräkning vid frågan om den pension, var- till han eljest kunde vara eller bliva berättigad.

Sedan amiralen Palander af Vega den 7 augusti 1920 avlidit, har omförmälda anslag upphört att utgå.

Styrelsen för svenska sällskapet för antropologi och geografi har nu i skrivelse den 25 november 1920 för Kungl. Maj:t framlagt förslag till beredande åt amiralen Palander af Vegas änka Anna Catharina Palander af Vega, född Grischotti, av ett årligt understöd till belopp motsvarande hälften av förberörda anslag. Till stöd härför anför styrelsen:

Ähuru amiral Palander nådde de högsta poster inom administrationen och ehuru han var en man med enkla och sobra vanor och ekonomisk förtänksamhet lyckades han med de begränsade inkomster, som den svenske ämbetsmannen får räkna med, visserligen hela sitt liv förbli i en ekonomiskt fri och oberoende ställning. Däremot var det honom icke möjligt att, all omsorg oaktat, bereda sin efterlämnade maka en sådan ekonomisk ställning, att senare tiders oerhörda fall av penningvärdet kunde på något sätt kompenseras. Hon åtnjuter en änkepension av i allt med dyrtidstillägg 2,500 kronor jämte en på grund av amiral Palanders inbetalningar utgående pension från allmänna änke- och pupillkassan i Sverige 2,080 kronor. Det lilla men vackra hem på Djursholm, som det var amiral Palander en så stor glädje att kunna bereda sig och de sina efter avskedstagandet från flottan, var vid hans bortgång ej på långt när slutamorterat, och ej ens beloppet av den livförsäkring, som vid hans död utfaller, förslår på långa vägar härför. Någon annan tillgång än inventariet finnes ej heller härför i boet.

Det vill synas som om det vore en uppgift för det allmänna att bereda den efterlämnade maken till en man, som i så hög grad gjort Sveriges namn känt och ärat ute i världen och som så länge, mångsidigt och troget tjänat sitt fosterland som amiral Palander, en möjlighet att under sin ålders sista år behålla det hem, som under möda och arbete retts henne, ävensom att där kunna få behålla de tvenne gamla trotjänarinnor, som i respektive 45 och 23 år arbetat i detta hem. Dessa gäves ock därmed ett stöd, som de väl förtjäna.

Vid sagda skrivelse har fogats ett intyg, utvisande att enligt den till Södra Roslags tingslags häradsrätt ingivna bouppteckningen efter amiralen Palander af Vega, som förutom maka efterlämnat två döttrar, tillgångarna i boet utgjorde 114,792 kronor 54 öre och skulderna 58,392 kronor 63 öre, varför nettobehållningen utgjorde 56,399 kronor 91 öre, varav, då något testamente icke finnes i boet, hälften eller 28,199 kronor 96 öre skulle tillfalla änkefru Palander af Vega. Enligt företett ålders- betyg är änkefru Palander af Vega född den 2 april 1847.

Efter härå erhållen remiss har statskontoret den 14 januari 1921 avgivit utlåtande i ärendet.

Statskontoret har därvid — jämte framhållande att föreliggande fråga helt och hållet undandroge sig bedömande efter de grunder, som pläga tillämpas, när fråga är om beredande av en vanlig änkepension — vidare anført, att statskontoret med hänsyn till de förhållanden, som på sin tid föranlett till beviljande av omförmälda nationalbelöning åt amiralen Palander af Vega, icke funne något att erinra mot att på föreslaget sätt bereda dennes änka en i ekonomiskt avseende betryggad ställning på alderdomen.

Statsutskottet vid 1880 års riksdag framhöll i sitt utlåtande nr 30, i anledning av väckta förslag om anvisande av nationalbelöningar åt deltagarna i kringseglingen av Asien, den kulturhistoriska betydelsen av detta stordåd och yttrade därvid bland annat, att hela svenska folket måste vara genomträngt av beundran för den framstående sjöman, vars utmärkta förmåga och skicklighet en väsentlig del av äran för det stora verkets fullbordande tillkomme.

Nu, då den betydelsefulla Vegaexpeditionens framgångsrike fartygsbefälhavare avlidit, synes det mig vara en bjudande plikt att i vad på mig ankommer medverka till att hedra hans minne genom att söka utverka åt hans åldriga änka för hennes återstående levnadsår ett årligt anslag motsvarande hälften av den hennes make tilldelade nationalbelöningen. Såsom statskontoret framhållit, kan frågan härom ej bedömas efter sedvanliga grunder för beräknande av änkepension. Det gäller här att fullfölja den av svenska folket skänkta nationalbelöningen för ett utfört storverk, och i betraktande därav vill jag helt ansluta mig till den av vederbörande gjorda hemställan.

Jag tillstyrker alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att änkefru Anna Catharina Palander af Vega, född Grischotti, må från ingången av år 1921, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, uppbära ett årligt anslag av 2,000 kronor från allmänna indragningsstaten utgå oberoende av den änkepension, hon åtnjuter efter sin make.

*Departements-
chefen.*

2:o.

*Pension åt
f. d. intenden-
ten vid natur-
historiskari-
kismuseet A. G.
Nathorsts
änka.*

Sedan f. d. intendenten vid naturhistoriska riksmuseet, professorn Alfred Gabriel Nathorst enligt vad ett företett prästbetyg utvisar den 20 januari 1921 avlidit, har vetenskapsakademien hos Kungl. Maj:t gjort framställning om pension åt hans änka Amy Rafaela Nathorst, född Windahl, som enligt samma prästbetyg är född den 4 juli 1858.

I sin framställning anför akademien:

Då professor Nathorst år 1884 antogs till intendent vid naturhistoriska riksmuseet, ägde dess intendent ej rätt till inträde i civilstatens pensionsinrättning för beredande av pension åt efterlevande änka eller oförsörjda barn. En sådan rättighet (och skyldighet) bereddes dem först år 1908 vid inrättandet av civilstatens änke- och pupillkassa. Nathorst var emellertid då redan över 57 år gammal och kunde av ekonomiska skäl ej åtaga sig de dryga retroaktiva avgifter, som för honom voro förbundna med ett inträde i denna kassa. Hans änka saknar därför nu pension och då därtill kommer att inga nämnvärda tillgångar finnas i boet, anser sig vetenskapsakademien, i likhet med vad i en del föregående fall ägt rum, böra hos Kungl. Maj:t göra framställning om proposition till riksdagen om beviljande av pension till änkefru Nathorst.

Med hänsyn till Nathorsts välbekanta, synnerligen framstående förtjänster såsom vetenskaplig forskare och författare, hans betydelsefulla arbete såsom grundläggare och vårdare av riksmuseets paleobotaniska avdelning samt omfattningen och värdet av de samlingar, som genom hans vetenskapliga resor till arktiska trakter överlämnats till våra statsinstitutioner, anser akademien välgrundad anledning föreligga att åt hans efterlevande änka bevilja en pension, som överstiger det belopp, som annars från civilstatens änke- och pupillkassa utgår till änkor efter professorer vid våra högskolor.

Akademien hemställer därefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå en pension till änkefru Nathorst av 2,000 kronor jämte dyrtidstillägg.

I detta sammanhang vill jag nämna något om de avlöningsförmåner, professor Nathorst åtnjutit. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1884 års riksdag å allmänna indragningsstaten en personlig lön åt Nathorst att av honom under hans återstående livstid eller till dess han kunde vardas befordrad till annan statens tjänst uppbäras till samma belopp, som utginge till riksmuseets ordinarie intendent. Därmed förknippades skyldighet för Nathorst att vårda vissa delar av naturhistoriska riksmuseets botaniska och paleontologiska samlingar. I vederbörande departementschefs yttrande i ämnet till statsrådsprotokollet framhölls att Nathorst utfört betydande arbeten på det växtpaleontologiska området samt att det utan tvivel skulle leda till gagn för veten-

skapen, om han sattes i tillfälle att odelat ägna sig åt det slag av undersökningar, genom vilka han redan förvärvat sig ett berömt namn. Nathorst, som den 5 december 1884 erhöll professorstitel, uppbar lön på allmänna indragningsstaten till dess han från 1911 års början blev innehavare av en vid riksmuseet nyinrättad intendentsbefattning. Han kom då genast i åtnjutande av den högsta för befattningen bestämda avlöning, inberäknat ålderstillägg, och då han den 9 november 1917 erhöll avsked, tillerkändes honom en pension av 5,600 kronor.

På grund av remiss har statskontoret den 4 februari 1921 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Såsom framhållits i förevarande skrivelse blef först vid civilstatens pensionsinrättnings ombildning med 1908 års ingång till civilstatens änke- och pupillkassa tillfälle berett för intendent vid naturhistoriska museet att vinna delaktighet i av staten understödd kassa för tjänstemäns familjepensionering. Enligt det nya reglementet för kassan stadgades emellertid, att, där tjänst, med vilken delaktighet i kassan icke följt, upptoges till sådan delaktighet, tjänstens innehavare skulle, om han icke fyllt 60 år och hans hälsotillstånd enligt läkarintyg ej gäve anledning befara, att hans återstående livstid skulle bliva kortare än som i allmänhet kunde beräknas för person av hans ålder, kunna erhålla delägarrätt under villkor, att han erlade icke blott eljest stadgade avgifter utan även det tillägg, som med hänsyn till hans samt hans hustrus och barns ålder kunde efter försäkringstekniska grunder böra utgå. De retroaktiva avgifter med försäkringstekniskt beräknat tillägg, som Nathorst för vinnande av delaktighet i kassan haft att erlägga, torde hava stigit till så avsevärt belopp, att det torde få anses uteslutet för annan än en förmögen person att kunna begagna sig av denna möjlighet till vinnande av en fördel för efterlevande familj.

På grund härav och då såvitt framställningen giver vid handen den ekonomiska ställningen i boet efter Nathorsts död är sådan, att hans änka är i behov av understöd för sitt uppehälle, synes det billigt att henne beredes pension från allmänna indragningsstaten till belopp, ej överstigande vad som skulle hava tillkommit henne, därest mannen blivit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, eller 1,400 kronor.

Att såsom i förevarande framställning föreslagits bereda änkan Nathorst högre pension av statsmedel än den, som sålunda skulle hava tillkommit henne, om mannen genom föreskrivna inbetalningar blivit delägare i nämnda kassa, synes, såvitt statskontoret kan finna, icke böra ifrågakomma.

Statskontoret hemställer alltså, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen, att änkefru Nathorst må från och med den 1 februari 1921 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, uppbara pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 1,400 kronor för år räknat, samt framhåller, att därest pensionen anvisas att utgå på sätt som föreslagits, änkefru Nathorst kommer att därå åtnjuta dyrtidstillägg enligt grunder, som nu äro eller framdeles bliva gällande

för sådant tillägg till pensionsberättigade änkor efter befattningshavare i statens tjänst, utan att särskilt medgivande därtill behöver för hennes vidkommande utverkas.

Efter det statskontoret avgivit sitt utlåtande har i ärendet ingivits ett av lektorn H. Möller och intendenten vid naturhistoriska riksmuseet, professorn T. G. Halle den 10 februari 1921 utfärdat intyg, så lydande:

Undertecknade, som sedan 10 år tillbaka varit underkunniga om avlidne professor A. G. Nathorsts förmögenhetsförhållanden, få härmed intyga, att han vid sin död endast efterlämnade en livförsäkring å 10,000 kronor jämte ganska torftiga möbler till 4 rum. För att bliva fri från sina tryckande skulder måste han försälja sitt dyrbara vetenskapliga bibliotek till en mecenat, som skänkte detsamma till riksmuseet och vetenskapsakademien. Sålunda blev han först vid 60 års ålder skuldfri.

Departementschefen.

Professor Nathorst har under en lång följd av år vid naturhistoriska riksmuseet utövat en verksamhet, som blivit på det högsta uppskattad. Han har hopbragt stora delar av de samlingar, som det tillkom honom att där vårda. Han ägnade sig dessutom åt vetenskaplig forskning och vetenskapligt författarskap av sällsynt värde och omfattning. Det synes hava legat utom möjlighet för honom att bliva delaktig i civilstatens änke- och pupillkassa och därigenom bereda sin hustru rätt till änkepension. Nu har han avlidit efterlämnande änka i mycket små omständigheter. Vad i ärendet anförts utgör fullgiltig grund för mig att på det livligaste instämma med vetenskapsakademien i att pension av statsmedel bör beredas änkefru Nathorst. Beloppet av ifrågakvarande pension finner jag emellertid i likhet med statskontoret lämpligen böra sättas till 1,400 kronor årligen, det vill säga den summa, som för år räknat skulle hava utgått till änkefru Nathorst från civilstatens änke- och pupillkassa, därest hennes make vid sin död varit delaktig i kassan och därvid fått tillgodoräkna sig det högsta pensionsunderlaget för sin tjänst. Även anser jag, att pensionen i övrigt bör utgå på sätt statskontoret föreslagit.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att framlidne f. d. intendenten vid naturhistoriska riksmuseet, professor Alfred Gabriel Nathorsts änka Amy Rafaela Nathorst, född Windahl, må från och med den 1 februari 1921 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,400 kronor.

3:o.

I skrivelse den 23 augusti 1920 har universitetskanslern, på därom av det större akademiska konsistoriet i Uppsala gjord framställning, hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till 1921 års riksdag avlåta proposition om beviljande å allmänna indragningsstaten av ett understöd å 3,500 kronor till docenten i teoretisk filosofi vid nämnda universitet Edvard Petrini att, sedan han uppnått sextiofem års ålder, utgå från och med månaden näst efter den, under vilken entledigande från förordnandet såsom docent varder honom meddelat.

*Pension åt
docenten vid
universitetet
i Uppsala
E. Petrini.*

Det större konsistoriets framställning var föranledd av en av humanistiska sektionen av filosofiska fakulteten vid universitetet hos konsistoriet i samma syfte gjord hemställan. Sektionen meddelade härvid, att professorerna i praktisk filosofi A. A. T. Hägerström och i teoretisk filosofi A. K. Phalén vid ett sammanträde med sektionen ingivit en skrivelse om pension åt Petrini, vari de som skäl för sin framställning anfört, bland annat, följande:

Undertecknade få härmed hemställa, att sektionen bland sina riksdagspetita måtte upptaga anhållan om pension för docenten i teoretisk filosofi vid härvarande universitet Edvard Petrini, som den 30 september år 1921 uppnår en levnadsålder av 65 år och då varit som docent anställd i 32 år. Därunder har han åtnjutit tjänstledighet två terminer för utrikes resa som innehavare av riksstatsens resestipendium och en termin för enskilda angelägenheter. Han har hitintills, såsom framgår av bilagd förteckning, vid härvarande universitet såsom docent givit propedeutiska kurser, vetenskapliga föreläsningsserier och seminarieövningsserier till ett antal av c:a 55 — däri inberäknade de offentliga föreläsningar, som han såsom innehavare av docentstipendium under 7 år givit. Han har haft förordnande att uppehålla professuren i teoretisk filosofi 2 gånger och den i praktisk filosofi 1 gång.

Vad angår hans vetenskapliga skicklighet må endast hänvisas till att han vid konkurrensen om professuren i teoretisk filosofi härstädes år 1916 av konsistoriet uppfördes på förslag i tredje rummet men erhöll flera röster till andra rummet och att han vid senaste konkurrensen om professuren i filosofi vid Göteborgs högskola av två sakkunniga ställdes i tredje rummet och av en i första.

Hägerströms och Phaléns uppgifter om Petrinis vetenskapliga för tjänster och meriter som universitetslärare bestyrkas av omförmälda, deras framställning bilagda meritförteckning.

På grund av remiss har statskontoret den 10 september 1920 avgivit utlåtande i ämnet. Statskontoret tillstyrker framställning till riksdagen om beviljande av pension från allmänna indragningsstaten åt

Petrini att utgå från och med månaden näst efter den, vari han efter uppnådd ålder av 65 år från tjänsten avginge. Vad pensionsbeloppet beträffade syntes det statskontoret, som om pensionen i betraktande av nuvarande beloppet av ett docentstipendium och Petrinis tjänstetid borde motsvara $\frac{2}{3}$ av 5,000 kronor med någon reduktion i anseende därtill att pensionsavgift icke av honom erlagts och alltså bestämmas till 3,000 kronor årligen.

Departementis-
chefen.

Petrini, som är född den 30 september 1856 och sålunda under år 1921 uppnår 65 års ålder, kallades till docent vid universitetet i Uppsala den 7 juni 1889. Han har av trycket utgivit åtskilliga skrifter. Petrinis förtjänster såsom vetenskapsman och lärare hava framhållits av Hågerström och Phalén. Särskilt med hänsyn till Petrinis förtjänster om undervisningen vid universitetet anser jag det skäligt och billigt, att han i likhet med ordinarie universitetslärare efter uppnådd akademisk pensionsålder kommer i åtnjutande av pension. I fråga om det pensionsbelopp, som bör utgå till Petrini, finner jag mig böra godtaga de beräkningsgrunder, som av statskontoret anförts för det av ämbetsverket föreslagna beloppet, 3,000 kronor.

När jag förordar beviljande av pension åt Petrini till nämnda belopp, anser jag mig böra erinra om att Kungl. Maj:t och riksdagen förut i likartade fall berett pension åt obefordrade docenter vid universiteten. Sålunda medgav senast 1911 års riksdag, att docenten i grekiska språket vid universitetet i Lund Sven Linde finge med samma bestämmelser som nu föreslagits i fråga om Petrini å allmänna indragningsstaten uppbära understöd till belopp av 1,500 kronor årligen. Skillnaden mellan detta understöd och den av mig i förevarande fall föreslagna pensionen är, såsom statskontoret antytt, med hänsyn till de belopp, varmed docentstipendierna för närvarande utgå, väl motiverad.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att docenten i teoretisk filosofi vid universitetet i Uppsala Edvard Petrini må, sedan han uppnått 65 års ålder, från och med månaden näst efter den, under vilken entledigande från docenturen varder honom beviljat, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 3,000 kronor.

4:o.

I skrivelse till kanslern för rikets universitet har det större akademiska konsistoriet i Lund hemställt om utverkande av proposition till 1921 års riksdag angående beviljande åt vaktmästaren vid patologiska institutionen vid universitetet i Lund Anders Rosenqvists änka Maria Rosenqvist, född Johansdotter, av en årlig pension till ett belopp av 200 kronor med därå belöpande vederbörligt dyrtidstillägg att utgå från och med oktober månad 1920 under hennes återstående livstid.

*Understöd åt
vaktmästar-
änkan Maria
Rosenqvist.*

Denna konsistoriets framställning är föranledd av en utav änkan Rosenqvist hos konsistoriet gjord anhållan om beredande åt henne av pension av statsmedel. Hon hade därvid meddelat, att hennes man avlidit den 20 september 1920, samt ingivit vederbörligt åldersbevis, utvisande att hon är född den 29 januari 1854.

Över änkan Rosenqvists anhållan hade vederbörande institutionsföreståndare, professorerna J. Forssman och E. Sjövall, till konsistoriet avgivit infortrat yttrande samt därvid anfört följande:

Änkan Rosenqvists man, Anders Rosenqvist, har varit anställd som ordinarie vaktmästare vid den patologiska institutionen i Lund alltifrån den tid, år 1887, då den nuvarande institutionsbyggnaden togs i bruk, och skulle, därest han levat, hava kvarstått i denna sin befattning till innevarande års slut.

Den grundliga kännedom, som vi äga om Rosenqvists tjänsteutövning under denna långa tjänstgöringstid, berättigar oss utan tvekan till det omdömet, att Rosenqvists duglighet varit synnerligen stor och att han i fråga om plikttrohet icke torde hava kunnat överträffas av någon. Den omvårdnad, som han ägnade den patologiska institutionen och dess tillhörigheter, kunde icke hava varit större, om det gällt hans personliga egendom. På grund av dessa hans utmärkta egenskaper hade vi, kort tid före hans död, föreslagit honom till erhållande av guldmedalj för nit och redlighet i rikets tjänst.

I Rosenqvists omvårdnad om institutionen har han ägt en mycket verksam och beständig hjälp av sin hustru liksom av hennes, hos makarna inneboende syster, vilket även varit behöfligt på grund av arbetets med åren alltmera växande omfattning. Den prägel av renlighet och trevnad, som finnes hos institutionen, är i hög grad ett resultat av deras förenade omsorger. Änkan Rosenqvist är för närvarande i mycket små omständigheter, i det att det för oss företedda bouppteckningsinstrumentet visar en behållning i boet av endast 3,399 kronor 64 öre. och hennes hälsa är till följd av ålder och andra bekymmer försvagad. Någon kvarlevande bröstärvinge äger hon icke.

På grund av dessa omständigheter vilja vi varmt förorda, att konsistoriet måtte behjärta sökandens framställning, och i fråga om pensionens storlek vilja vi, med hänsyn till vad som i liknande fall av Kungl. Maj:t föreslagits och av riks-

dagen beviljats, hemställa, att konsistoriet begär ett årligt belopp av 200 kronor, med därpå utgående, vederbörligt dyrtidstillägg.

Universitetskanslern har i skrivelse den 25 oktober 1920 hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen i överensstämmelse med konsistoriets förslag.

Efter härå erhållen remiss har statskontoret den 6 november 1920 avgivit utlåtande i ärendet.

Statskontoret har därvid överlämnat en från vederbörande universitetsmyndighet införskaffad handling, däri meddelas att änkan Rosenqvist icke är berättigad till pension eller understöd från någon av universitetets pensionsinrättningar för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet samt att vaktmästaren Rosenqvist icke heller varit berättigad till delaktighet i någon av nämnda pensionsinrättningar.

På grund av vad handlingarna i ärendet innehölle ansåge statskontoret skäl föreligga att bereda sökanden något understöd av statsmedel, och har statskontoret tillstyrkt bifall till framställningen. I händelse av bifall kommer, såsom statskontoret erinrar — utan att särskilt medgivande därtill behövde utverkas — dyrtidstillägg å pensionen att utgå enligt de grunder, som äro eller kunna vara fastställda för sådan förmån åt pensionerade änkor efter befattningshavare i statens tjänst.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vaktmästaren Rosenqvists långvariga, synnerligen väl vitsordade tjänstgöring samt änkan Rosenqvists egen verksamhet i statens tjänst ävensom övriga i ärendet upplysta omständigheter finner jag billigheten bjuda, att änkan Rosenqvist på ålderdomen beredes ett för hennes svaga ekonomiska ställning välbehöfligt understöd av statsmedel, och har jag i likhet med statskontoret ej något att erinra mot det föreslagna årliga understödsbeloppet, 200 kronor. Understödet torde böra utgå från den 1 oktober 1920, så länge änkan Rosenqvist förbliver i sitt nuvarande änkestånd.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vaktmästaren vid patologiska institutionen vid universitetet i Lund Anders Rosenqvists änka Maria Rosenqvist, född Johansdotter, må från och med den 1 oktober 1920 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 200 kronor.

5:o.

I särskilda till Kungl. Maj:ts ingivna skrivelser den 27 september och den 8 december 1920 har farmaceutiska institutets styrelse gjort framställning om beredande av fyllnadspension åt föreståndaren för institutet, professorn i kemi och kemisk farmaci därstädes Thor Emanuel Ekecrantz.

*Tilläggs-
pension för
professor T.
E. Ekecrantz.*

Denne, som enligt företett åldersbetyg är född den 18 januari 1856 och således jämlikt gällande pensionslag varit skyldig att den 18 januari 1921 avgå, har emellertid fått Kungl. Maj:ts tillstånd att kvarstå i tjänst till den 15 september 1921, då nytt läsår vid institutet ingår. Enligt nämnda pensionslag erfordras för professorn vid farmaceutiska institutet för erhållande av full pension med det för honom gällande pensionsunderlag av 5,000 kronor 25 tjänstår. I statstjänst inträdde Ekecrantz, då han av styrelsen för farmaceutiska institutet förordnades att från och med den 15 september 1903 intill dess dåvarande extra ordinarie professuren i kemi och farmaci vid farmaceutiska institutet blivit med ordinarie innehavare återbesatt, uppehålla denna befattning.

Bland de fyra sökandena till befattningen, vilken sedermera ombildats till den nuvarande professuren, uppfördes Ekecrantz i första förslagsrummet, och den 27 augusti 1904 utnämndes han av Kungl. Maj:ts till innehavare av densamma. Vid sin avgång i september 1921 synes han sålunda hava att räkna 18 tjänstår, och hans pension skulle då komma att utgöra $\frac{18}{25}$ av 5,000 kronor eller 3,600 kronor. Den av institutets styrelse begärda fyllnadspensionens belopp är föreslaget till 1,400 kronor, varigenom Ekecrantz skulle komma i åtnjutande av hel pension enligt för honom gällande pensionsunderlag 5,000 kronor.

Till stöd för sin framställning i ämnet har institutets styrelse anfört:

Professor Ekecrantz ingick redan år 1872 på apotekarbanan och avlade apotekarexamen den 30 januari 1880. Hans tjänstgöringstid å apotek omfattar cirka 21 år, varav 8 år såsom föreståndare. Först härefter eller år 1893 avlade han studentexamen och efter studier med kemi såsom huvudämne vid Stockholms högskola, polytechnicum i Zürich och universitetet i Uppsala disputerade han där år 1900 för filosofie doktorsgrads vinnande och promoverades år 1901 darsammastädes till filosofie doktor. Med mindre vanlig energi har han sålunda ägnat sig åt studiet av den vetenskap, inom vilken han vid farmaceutiska institutet utövat lärarverksamhet.

Under den tid Ekecrantz innehaft sin professur har det visat sig, att valet varit särdeles gott, ty Ekecrantz har ej blott med största intresse ägnat sig åt denna sin verksamhet, varom en omfattande vetenskaplig produktion bär vittne, utan han har också under de i många avseenden brydsamma förhållanden, varunder

institutet arbetat dels på grund av små och otidsenliga lokaler och dels på grund av de sparsamma anslag, som stått till förfogande, lyckats på ett särdeles praktiskt och förtjänstfullt sätt överkomma alla svårigheter.

För att underlätta studierna vid institutet har Ekecrantz utarbetat både för den högre och den lägre kursen lämpade läroböcker.

Under åtta år har Ekecrantz även beklätt föreståndarbefattningen vid institutet mot ett så ringa arvode, att det under inga omständigheter svarar mot det med denna befattning förenade synnerligen maktpåliggande arbetet.

Ytterligare ett tungt vägande skäl varför Ekecrantz vid sin avgång från professuren synes vara förtjänt av full pension anser styrelsen vara, att han på grund av varmt intresse för sin uppgift vid farmaceutiska institutet icke begagnat sig av rätten att liksom hans företrädare i tjänsten söka ett apoteksprivilegium och därigenom ekonomiskt trygga sin ålderdom. Enär lärarna vid farmaceutiska institutet vid ansökan till apotek få tillgodoräkna sig farmaceutisk tjänstetid för anställning vid institutet, hade Ekecrantz utan tvivel kunnat erhålla ett i ekonomiskt hänseende gott apoteksprivilegium, om han anmält sig som sökande till ett sådant, innan åldersgränsen för dylik befordran var överskriden.

Styrelsen vill även påpeka, att professorerna vid farmaceutiska institutet kommit att kvarstå i en lägre lönegrad än alla andra högskoleprofessorer med motsvarande omfattning av undervisningen, enär vid fastställandet av lönestaten för institutet år 1911 tillämpats ett då planlagt men sedermera för andra jämställda undervisningsanstalter ej fullföljt system för avlöning åt professorer. Då staten för farmaceutiska institutet fastställdes, var det nämligen ifrågasatt, att professorerna vid de högskolor, som meddela fackundervisning, skulle avlönas lägre än professorer vid universiteten, men denna plan övergavs, så att i de lönestater, som senare blivit fastställda för andra fackhögskolor, såsom t. ex. veterinärhögskolan och skogshögskolan, hava inrymts samma löneförmåner åt professorerna som dem, vilka gälla för universiteten.

Ekecrantz blir härigenom sämre ställd än andra sina kolleger vid högskolorna, om han också skulle erhålla fyllnadspension, och styrelsen anser även detta utgöra ett vägande skäl till att pensionen för honom bör utgå med fulla beloppet.

Efter erhållen remiss har statskontoret i skrivelse den 3 januari 1921 yttrat huvudsakligen följande:

Såsom statskontoret framhållit vid föregående tillfällen, då fråga väckts att genom framställning till riksdagen söka i ett särskilt fall bereda bättre pension än den, vartill tjänstårens antal giver anledning, måste det framstå såsom under alla förhållanden i viss mån betänkligt såväl ur principiell synpunkt som med hänsyn till konsekvenserna att förorda en dylik åtgärd. Utan hinder av sådana betänkligheter hava dock tilläggs pensioner beviljats i vissa fall, exempelvis vid 1917 års riksdag åt professorn K. Wicksell och vid 1918 års riksdag åt professorn E. G. Odelstierna, varvid emellertid huvudsakliga anledningen till vidtagande av sådan åtgärd synes hava varit att finna däri, att vid den tid, då vederbörande utnämndes till professor, sådana bestämmelser ännu gällde, att universitetsprofessor ägde att efter uppnående av viss levnadsålder utan avseende å tjänstårens antal vid avskedstagandet komma i åtnjutande av pension å allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande den fasta lönen; och på grund härav ansågs billigheten kräva, att universitets-

professor erhöle den pension av 5,000 kronor, som skulle hava tillkommit honom, därest ej berörda bestämmelser upphäfts genom den civila pensionslagen. Jämte erinran att hel pension för universitetsprofessor utgör 5,600 kronor efter intjänat ålderstillägg, får statskontoret tillika framhålla, att i nuvarande fall icke föreligger någon dylik omständighet; tvärtom innebära de i den civila pensionslagen meddelade bestämmelser i fråga om tjänstår för pension en eftergift i förhållande till vad som därför varit för lärarna vid farmaceutiska institutet gällande. Vid den tid, då den civila pensionslagen trädde i tillämpning, gällde för dessa lärare samma bestämmelser i fråga om rätt till pension som för civila tjänstemän i allmänhet, d. v. s. för att komma i åtnjutande av pension erfordrades, utom uppnådd levnadsålder av 65 år, en tjänstålder av 35 år; varvid emellertid skyldighet att från tjänsten avgå icke inträdde förr än berörda förutsättningar för erhållande av pension voro uppfyllda. För innehavaren av den lärarbefattning i kemi och farmaci, som under år 1904 tillträdde av professorn Ekecrantz, hade genom löne reglering, som trädde i tillämpning med ingången av år 1902 och varvid nämnda lärarbefattning i staten uppfördes såsom en extra ordinarie professur, avlöningen bestämts till lön 3,300 kronor, tjänstgöringspenningar 1,200 kronor och två ålderstillägg till lönen med 500 kronor efter 5 respektive 10 års tjänstgöring. Pensionsbeloppet, som motsvarade lönen med intjänade åldertillägg, uppgick alltså till högst 4,300 kronor. Genom civila pensionslagen inträdde icke annan ändring än att tjänståldern för hel pension bestämdes till 25 år och att skyldighet att från tjänsten avgå inträdde vid uppnådda 65 levnadsår oavsett om den för erhållande av hel pension föreskrivna tjänståldern uppnåts eller ej. Sedermera har genom ny löne reglering från och med år 1912 avlöningen för professorn i kemi och farmaci bestämts till 6,400 kronor, därav 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, med rätt till ålderstillägg till lönen med 600 kronor efter fem år; pensionen utgör därför högst 5,000 kronor.

Vad sålunda förekommit synes i och för sig icke giva anledning till beredande av särskild pensionsförmån åt Ekecrantz.

Skulle emellertid de särskilda omständigheter, som av farmaceutiska institutets styrelse nu framhållits och som synas vara av beskaffenhet att någon fara för vittutseende konsekvenser av ett beslut om beviljande av tilläggspension i detta fall icke skulle vara att befara, anses förtjänata av beaktande, synes det dock kunna ifrågasättas, huruvida icke tilläggspensionen bör så bestämmas, att densamma jämte pensionen uppgår till det belopp av 4,300 kronor, som Ekecrantz vid sitt tillträde till tjänsten hade anledning förvänta att i pension högst erhålla.

För min del anser jag sådana särskilda omständigheter i förevarande ärende föreligga, som motivera att söka bereda Ekecrantz en förbättrad pension. De välförtjänata vitsord styrelsen givit Ekecrantz såsom lärare och de förtjänster han inlagt såsom institutets föreståndare, såsom läroboksförfattare och genom vetenskapligt författarskap torde med fog kunna åberopas till stöd för hemställan om en dylik förbättring. Styrelsen har härför anfört även vissa andra skäl, som i sin mån tala för styrelsens önskan att förskaffa den nitiska och förtjänate läraren och föreståndaren en förbättrad pension. Någon risk för vittutseende

*Departements-
chefen.*

konsekvenser av ett beslut härom torde, såsom statskontoret anmärkt, ej vara att befara.

I fråga om tilläggspensionens beräkning har jag ansett mig böra stanna vid det av statskontoret angivna beloppet av 4,300 kronor och tillstyrker därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att professorn vid farmaceutiska institutet Thor Emanuel Ekecrantz må från och med den dag, då han efter erhållet avsked kommer att tillträda honom författningsenligt tillkommande pension, därutöver så länge nämnda pension till honom utgår, å allmänna indragningsstaten uppbära fyllnadspension till sådant belopp, att pensionernas sammanlagda belopp uppgår till 4,300 kronor för år räknat.

6:o

Ang. pension
åt städerskan
Anna Vilhel-
mina Hedberg.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till skolöverstyrelsen ingiven ansöknings handling har rektor vid samskolan i Skellefteå anhållit om beredande från den 1 juli 1921 åt städerskan vid skolan Anna Vilhelmina Hedberg av en årlig pension å 400 kronor.

Vid ansöknings handlingen hava fogats åldersbevis, utvisande att Anna Vilhelmina Hedberg är född den 30 december 1858, läkarbetyg, tjänstgöringsbetyg samt av rektor utfärdat intyg om hennes avlöningsförhållanden ävensom medellöshetsintyg.

Till stöd för sin framställning har rektor anfört, bland annat, följande:

Anna Vilhelmina Hedberg — som, enligt vad nämnda tjänstgöringsbetyg utvisade, från och med höstterminen 1905 varit anställd vid samskolan i Skellefteå — hade dessförinnan från och med vårterminen 1893 till och med vårterminen 1905 haft anställning som städerska vid Skellefteå elementarläroverk för flickor, vilken med utgången av sistnämnda termin upphört. Hon hade förlorat sin anställning vid flickskolan, då staten i Skellefteå inrättade en samskola, som skulle i sig upptaga såväl den förutvarande gosskolan därstädes som nämnda flickskola. Visserligen hade Anna Vilhelmina Hedberg alltså tjänstgjort endast 15½ år i statens tjänst, men det syntes vara endast en gärd av rättvisa, om hon nu finge tillgodoräkna sig även det antal år, hon tjänstgjort vid flickskolan. Hennes sammanlagda tjänstetid skulle då utgöra 28 år.

Under sin tjänstgöringstid vid samskolan hade Anna Vilhelmina Hedberg under utövning av sin befattning två gånger varit utsatt för olycksfall, varvid hon första gången (år 1913) brutit sin vänstra arm och andra gången (år 1915) åsamkat sig en svårartad blodförgiftning i sin högra hand. Nämnda olycksfall hade i hög grad försvagat hennes armar och händer, varför hon nu vore att anse som invalid.

Då hon för övrigt under sina tidigare år livnärt sig genom utförande av olika slags tungt arbete, vore hennes krafter, trots det hennes ålder ej vore så hög, så mycket nedsatta, att hon borde avgå från sin befattning.

Förenämnda läkarbetyg utvisar, bland annat, att Anna Vilhelmina Hedberg i januari 1915 opererats på länslasarettet i Skellefteå för varbildning i senskidorna för högra handens tumme och lillfinger samt i böjsenornas gemensamma bursa i handleden, att handen därefter blivit deformerad, att styrkan i handen vore nedsatt i jämförelse med den andra handen samt att Anna Vilhelmina Hedbergs arbetsförmåga på grund härav vore i väsentlig grad nedsatt.

Av förut omförmälda tjänstgöringsbetyg framgår, att Anna Vilhelmina Hedberg under sin tjänstgöring vid samskolan alltid utfört sitt arbete med verklig flit, ordning och omtanke samt att hon städse fört en hedrande vandel.

Vad beträffar Anna Vilhelmina Hedbergs avlöningsförmåner, har rektor i förberörda intyg meddelat, att hon under sin tjänstgöring såväl vid elementarläroverket för flickor som vid samskolan åtnjutit fri bostad om ett rum och kök, fritt lyse och värme samt vid flickskolan i genomsnitt kontant 150 kronor årligen och vid samskolan kontant lägst 275 kronor och högst (år 1920) 800 kronor.

Ytterligare har rektor i förut omförmäلت intyg vitsordat, att Anna Vilhelmina Hedberg icke ägde tillgångar, varav hon kunde livnära sig, därest hon utan pension måste lämna sin anställning som städerska vid samskolan.

I en till skolöverstyrelsen sedermera ingiven skrift har rektor meddelat, att Anna Vilhelmina Hedbergs benämning städerska vore en i Skellefteå rätt allmänt brukad beteckning för kvinnlig vaktmästare samt att Anna Vilhelmina Hedberg såväl vid flickskolan som vid samskolan utfört alla vanliga vaktmästargöromål och ej enbart städning.

Skolöverstyrelsen har i sitt den 17 januari 1921 dagtecknade utlåtande över ifrågavarande framställning anfört, bland annat:

Pension borde, liksom åtskilliga gånger tidigare skett, beviljas även i nu föreliggande fall. Beträffande det eventuella beloppet av pensionen hade överstyrelsen till jämförelse tagit de fall, i vilka riksdagen under de senare åren beviljat pensioner åt läroverksvaktmästare, och ville överstyrelsen i sådant hänseende erinra om att 1918 års riksdag beviljat en pension å 400 kronor till en vaktmästare, som varit anställd vid allmänt läroverk under 16 år. Anna Vilhelmina Hedberg hade också under jämförelsevis kort tid varit anställd i statstjänst, men överstyrelsen funne det skäligt, att vid beräkningen av storleken av den pension, som borde utgå till henne, hänsyn toges även till den omständigheten, att hon under åtskilliga år varit anställd vid Skellefteå elementarläroverk för flickor. Överstyrelsen till-

styrkte därför, att en pension å 400 kronor för henne begärdes. Detta belopp motsvarade ungefär vad hon i medeltal, naturaförmåner inberäknade, åtnjöt under sin anställning vid samskolan i Skellefteå.

På grund av remiss har statskontoret den 1 februari 1921 avgivit utlåtande i ärendet. Statskontoret har därvid anfört följande:

På grund av vad handlingarna innehålla vill det synas, som om någon pension av statsmedel bör beredas städerskan vid samskolan i Skellefteå Anna Vilhelmina Hedberg; och billigheten synes bjuda, att vid avpassande av pensionsbeloppet hänsyn tages icke blott till den tid från och med höstterminen 1905, varunder hon varit anställd såsom städerska (vaktmästare) vid nämnda samskola, utan även till de tolv år, hon därförut i enahanda egenskap tjänat vid det sedermera till följd av statssamskolans upprättande nedlagda elementarläroverket för flickor i samma stad. Vid sådant förhållande skulle ju i och för sig måhända icke vara något att erinra mot det föreslagna pensionsbeloppet 400 kronor; men då till detta belopp enligt gällande grunder för dyrtidstillägg åt pensionärer skulle komma sådant tillägg å 664 kronor, skulle pensionsförmånen i sin helhet uppgå till 1,064 kronor eller betydligt mer än hon åtnjuter såsom avlöning i tjänsten. På grund härav vill det synas nödigt att begränsa pensionsbeloppet till 300 kronor, vartill i dyrtidstillägg enligt nuvarande bestämmelser skulle komma 498 kronor, så att hon i pensionsförmån skulle tillhoppa bekomma i det närmaste samma belopp, vartill den kontanta avlöningen för henne nu uppgår.

*Departements-
chefen.*

Som bekant äro läroverksvaktmästarnas löne- och pensionsförhållanden icke allmänt reglerade, ehuru förslag därom för närvarande föreligger. Enär emellertid, såsom jag tidigare i annat sammanhang haft tillfälle inför Kungl. Maj:t anföra, frågan om dylik reglering ännu ej är mogen för slutligt avgörande, torde i nu föreliggande fall, liksom i många liknande förut skett, särskild framställning till riksdagen böra göras om beviljande av lämplig pension.

Visserligen har Anna Vilhelmina Hedberg att åberopa endast en jämförelsevis kort tjänstetid vid ifrågavarande samskola, men jag kan, i likhet med skolöverstyrelsen och statskontoret, ej helt bortse från hennes tidigare tjänstgöring vid flickskolan i Skellefteå, så mycket mer som hon ju genom en av statsmakterna vidtagen åtgärd gick miste om den anställning hon därstädes tidigare innehaft. Jag ber att härvid få erinra om att riksdagen just i samband med statssamskolornas inrättande och vissa flickskolors därav föranledda indragning genom beviljande av ett särskilt anslag sökte i någon mån sörja för sådana förut vid flickskola anställda lärarinnors uppehälle, vilka på grund av ålder eller andra liknande omständigheter ej kunde överflyttas till statssamskolorna utan således gingo miste om anställning.

Med hänsyn till vad jag nu anfört, vill jag för min del livligt

tillstyrka framställning till riksdagen om beviljande av pension åt Anna Vilhelmina Hedberg. För sådan framställnings avlåtande talar jämväl, synes det mig, den omständigheten, att, enligt vad i ärendet är upplyst, hennes kroppskrafter nu äro starkt nedsatta samt att de olycksfall, som drabbat henne under utövandet av arbete i tjänsten, väsentligen äro orsaken härtill.

Vad beträffar beloppet av den pension, som bör tillerkännas Anna Vilhelmina Hedberg, har jag visserligen med hänsyn till här föreliggande omständigheter varit närmast böjd för att ansluta mig till det av skolöverstyrelsen i sådant hänseende framlagda förslaget. På grund av vad statskontoret därom anfört, har jag likväl ansett mig böra tillstyrka allenast det av statskontoret föreslagna beloppet, 300 kronor.

Jag tillstyrker således, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att städerskan vid samskolan i Skellefteå Anna Vilhelmina Hedberg må från och med månaden näst efter den, varunder hon avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 300 kronor.

7:o.

I en av skolöverstyrelsen med yttrande av domkapitlet i Skara den 18 augusti 1920 och eget utlåtande den 7 oktober 1920 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse har rektorn vid folkskoleseminariet i Skara E. R. Norrman gjort framställning angående beredande åt vaktmästaren vid nämnda seminarium Nils August Nilsson av pension, att utgå med ett belopp av 1,000 kronor årligen från och med månaden näst efter den, under vilken han bliver entledigad från sin befattning, under förutsättning att detta inträffar vid 1922 års utgång, men, i händelse av tidigare entledigande, med ett i förhållande till den kortare tjänstetiden avpassat belopp. Till stöd för denna framställning har Norrman anfört bland annat:

*Pension åt
seminarie-
vaktmästaren
Nils August
Nilsson.*

Vaktmästare Nilsson, som, född den 12 januari 1856, i början av år 1923 uppnår 67 års ålder, har varit anställd som vaktmästare och eldare vid seminariet från den 16 november 1899. Till Nilssons göromål hava hört förutom egentliga vaktmästargöromål även eldning och städning. Nilsson har utan avbrott skött sin befattning och städse i sitt arbete ådagalagt nit och plikttröhet.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 120 häft. (Nr 142.)

Huru länge Nilsson fortfarande bör kvarstå vid sin tjänst, beror givetvis bland annat på om hans krafter och arbetsförmåga vid den ålder, han nu uppnått, komma att visa sig tillräckliga. En del av de till vaktmästarsysslan hörande göromålen äro av natur att kräva goda kroppskrafter hos befatningens innehavare. Med hänsyn till denna omständighet kan det komma att bliva nödvändigt att inom något av de närmaste åren anställa ny vaktmästare vid seminariet, och då det synes vara rättvist och billigt, att Nilsson vid sitt avskedstagande erhåller pension i likhet med vad som skett i tidigare fall, då vaktmästare vid folkskoleseminarium beviljats avsked, torde framställning nu böra göras angående rätt till pension för Nilsson vid avskedstagandet.

Nilssons avlöning har under de sista 10 åren utgjort dels fri bostad om 2 rum och kök med värme (värderat till 150 kronor) och fritt lyse (värderat till 25 kronor), dels en kontant årlig lön av:

år 1910—juni 1914	kronor 1,000	
juli 1914—år 1916	» 1,200	
år 1917—sept. 1918	» 1,300	förutom krigstidstillägg (dyrtidstillägg)
okt. 1918—	» 1,800	» »

Under antagande, att Nilsson beviljas avsked med 1922 års utgång, komme han då att hava uppnått något över 23 tjänstår.

Vid ansökningen voro fogade åldersbetyg, enligt vilket Nilsson är född den 12 januari 1856, samt intyg från kronouppbördskontoret i Skara, att Nilsson för samtliga år erlagt honom enligt pensionsförsäkringslagen efter inkomst- och förmögenhetsskatteförordningen påford pensionsavgift.

Domkapitlet har tillstyrkt bifall till ansökningen.

Skolöverstyrelsen har hemställt om förslag till riksdagen, att Nilsson måtte från och med månaden näst efter den, i vilken han efter den 31 december 1922 entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid få uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av 900 kronor, och som skäl härför anført bland annat:

Överstyrelsen finner för sin del i likhet med vederbörande rektor och domkapitel billigt, att Nilsson vid avgången från sin befattning erhåller pension. Överstyrelsen vill erinra, att framställningar i sådant syfte tidigare förekommit, år 1907 beträffande vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Stockholm P. V. Pettersson, år 1916 beträffande vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Härnösand J. P. Nylander samt år 1920 beträffande vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Umeå A. A. Holmström. På grund av berörda framställningar av Kungl. Maj:t har riksdagen beviljat åt Pettersson en pension av 600 kronor, åt Nylander en pension av 750 kronor och åt Holmström en pension av 1,100 kronor årligen.

Då vid beräkningen av beloppet utav den ifrågasatta pensionen för Nilsson hänsyn torde böra tagas dels till den civila pensionslagens föreskrift, att pensionsunderlaget, där vederbörandes avlöning icke är delad i lön och tjänstgöringspennningar, skall utgöra $\frac{2}{3}$ av hela avlöningen, dels till den omständigheten att Nils-

sons tjänstetid vid avskedstagandet icke uppgår till 35 år. anser överstyrelsen, att ett annat belopp än det av rektor och domkapitel föreslagna bör ifrågasättas. Nilssons avlöning utgjorde enligt rektors uppgift år 1919 1,800 kronor kontant och förmån av bostad, bränsle och lyse värderad till 175 kronor, tillsammans 1,975 kronor. $\frac{2}{3}$ härav utgöra 1,316 kronor, och då Nilsson vid avskedstagandet torde komma att hava intjänat 23 tjänstår, borde pensionen komma att utgöra 864 kronor. Med hänsyn till föreliggande omständigheter i övrigt torde sistnämnda belopp lämpligen kunna avrundas uppåt till 900 kronor.

På grund av remiss har statskontoret den 22 november 1920 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

I likhet med skolöverstyrelsen anser även statskontoret skäl föreligga att åt vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Skara Nils August Nilsson, vilken i sådan egenskap tjänstgjort med gott vitsord alltsedan den 16 november 1899, bereda någon pension, när han vid framskriden ålder lämnar befattningen. Med hänsyn till Nilssons avlöningsförmåner och tjänstetidens längd har av nämnda styrelse föreslagits en pension till avrundat belopp av 900 kronor. I detta avseende tillåter sig statskontoret erinra därom, att, sedan fråga väckts om beredande av pension vid avskedstagandet åt vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Umeå A. A. Holmström och olika meningar beträffande beloppet yppat sig bland de i ärendet hörda myndigheterna, Kungl. Maj:t i proposition nr 137 till 1920 års riksdag i betraktande därav, att dels pensionsunderlaget för vaktmästare i statens verk utgjorde 1.200 kronor dels Holmström icke erlagt några pensionsavgifter, gjort framställning om pension å 1,100 kronor åt Holmström samt att denna framställning bifallits av riksdagen. Om man alltså utgår från ett pensionsunderlag av 1,100 kronor för en seminarievaktmästare, torde pensionen för Nilsson, vilken vid den antagna avgångstiden kommer att räkna 23 tjänstår, böra bestämmas till högst 800 kronor.

I övrigt har statskontoret intet att erinra mot den av skolöverstyrelsen i ärendet gjorda hemställan.

Även jag anser billigt, att pension beredes Nilsson, när han efter utgången av år 1922 avgår från sin befattning. Med hänsyn till vad statskontoret anfört, synes pensionsbeloppet böra bestämmas till 800 kronor. Pensionen torde böra utgå å allmänna indragningsstaten från och med månaden näst efter den, under vilken Nilsson efter utgången av år 1922 entledigas från sin befattning.

*Departements-
chefen.*

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Skara Nils August Nilsson må från och med månaden näst efter den, under vilken han efter utgången av år 1922 entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension å 800 kronor.

8:o.

Pension åt
seminarievakt-
mästaren
Anna
Katarina
Österberg.

I en av skolöverstyrelsen med yttrande av domkapitlet i Linköping den 1 december 1920 och eget utlåtande den 11 samma månad till Kungl. Maj:t överlämnad ansökning har rektorn vid folkskoleseminariet i Linköping Joh. Johansson gjort framställning om beredande av en årlig pension å 400 kronor åt vaktmästaren vid nämnda seminarium Anna Katarina Österberg och till stöd härför anfört följande:

Vid folkskoleseminariet i Linköping har alltsedan hösten 1901 änkan Anna Österberg tjänstgjort såsom vaktmästare dels vid seminariet, dels vid den till övningskolan förhyrda lokalen i huset Drottninggatan 38. Hon uppnår den 15 mars 1921 70 år och har med detta läsårs slut alltså arbetat i seminariets tjänst i 20 år. Städsse har hennes arbete utmärkts av en plikttröhet, som ej kan överskattas. Hennes kloka sparsamhet har i ej ringa mån möjliggjort, att det så skarpt begränsade anslaget till uppvärmning, belysning, städning och renhållning kunnat närmelsevis räcka till. Emellertid ha hennes krafter under sista tiden avtagit i betänklig grad, varför hon själv anser det nödvändigt att med detta läsårs slut lämna sin plats. Hennes avlöning har större delen av tiden varit ringa. Ända intill år 1912, då undertecknad tillträdde rektorsbefattningen här, utgick avlöningen som vaktmästare och städerska endast med 300 kronor per år samt husrum, ved och lyse, nu utgör avlöningen 780 kronor jämte enahanda naturaförmåner, vilka uppskattats till 150 kronor, alltså tillhopa 930 kronor. Uppenbart torde vara, att hon med denna ringa avlöning — fränsett de allra sista årens dyrtidstillägg — ej kunnat göra några nämnvärda besparingar.

Det synes mig därför rättvist, att staten genom en mindre pension tryggar hennes ålderdom, och tillåter jag mig föreslå följande beräkningsgrunder.

Om såsom pensionsunderlag tages $\frac{2}{3}$ av de senaste årens löneförmåner, skulle pensionsunderlaget bliva 620 kronor. Med 20 års tjänstetid komme pensionen att utgöra $\frac{20}{35}$ av 620 kronor eller kronor 354.30, vilket belopp jag dock, med hänsyn till hennes höga ålder, ville föreslå höjt till 400 kronor.

Enligt införskaffat åldersbetyg är Österberg född den 15 mars 1851.

Domkapitlet i Linköping har tillstyrkt bifall till ansökningen.

Skolöverstyrelsen har likaledes förordat densamma till bifall och som skäl härför anfört bland annat:

Vad i förevarande ärende är utrett synes överstyrelsen med styrka tala för att pension beredes Anna Katarina Österberg. På grund härav vill överstyrelsen i likhet med vederbörande rektor och domkapitel förorda, att framställning i sådant syfte göres till riksdagen.

Då Anna Katarina Österbergs löneförmåner — med inräknande av värdet av husrum, ved och lyse — för närvarande utgöra 930 kronor om året, skulle efter de beräkningsgrunder, som av 1920 års riksdag följdes vid beviljande av pension åt

vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Umeå A. A. Holmström, pensionsunderlaget för henne komma att utgöra 620 kronor. Vid bestämmandet av pensionsbeloppet torde man uppenbarligen böra utgå från den civila pensionslagens föreskrift, enligt vilken rätt till åtnjutande av hel pension för kvinnlig tjänst innehavare inträder vid uppnådda trettio tjänstår, varför pensionsbeloppet i förevarande fall synes böra utgöra $\frac{20}{30}$ av 620 kronor och icke, såsom av rektor föreslagits, $\frac{20}{35}$ av sistnämnda belopp.

I enlighet med de beräkningsgrunder, som av överstyrelsen förordats, skulle Anna Katarina Österbergs pension sålunda komma att utgöra 413 kronor 33 öre. Då emellertid i förevarande fall hänsyn torde böra tagas till den omständigheten, att några pensionsavgifter icke erlagts, synes pensionsbeloppet skäligen böra avrundas nedåt till 400 kronor. Överstyrelsen har på grund härav icke något att erinra mot det av rektor föreslagna beloppet.

Uti infordrat, den 11 januari 1921 dagtecknat utlåtande har även statskontoret lämnat förevarande framställning sitt understöd.

Då starka skäl synas mig vara anförda för beredande av pension åt Anna Katarina Österberg till det föreslagna beloppet, anser jag, att framställning härom bör göras hos riksdagen. Pensionen torde böra utgå å allmänna indragningsstaten från och med månaden näst efter den, under vilken Österberg entledigas från sin befattning.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer således, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Linköping Anna Katarina Österberg må från och med månaden näst efter den, under vilken hon entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension å 400 kronor.

9:o.

Hos Kungl. Maj:t har styrelsen för föreningen till minne av konung Oscar I och drottning Josephina hemställt om beredande åt musikläraren och sjukvårdaren vid åkerbrukskolonien Hall Otto Teodor Lövgren av en årlig pension å 1,200 kronor att av honom uppbäras från och med den 1 juli 1921.

*Pension åt
musikläraren
och sjukvård-
aren Otto
Teodor Löv-
gren.*

Till stöd för ansökningen har styrelsen för föreningen anfört huvudsakligen följande:

I en till styrelsen för föreningen till minne av konung Oscar I och drottning Josephina ingiven skrivelse har musikläraren och sjukvårdaren vid föreningens uppfostringsanstalt åkerbrukskolonien Hall Otto Teodor Lövgren, vilken i över 38 år varit i anstaltens tjänst, anhållit, att honom måtte från och med den 1 juli 1921, då han önskar avgå från sin befattning, beredas ett ärligt understöd.

Lövgren, som är född den 11 mars 1860, har sedan den 15 juli 1882 varit anställd vid Hall dels såsom musik- och gymnastiklärare intill den 1 september 1908, dels ock såsom musiklärare och sjukvårdare från och med sistnämnda tidpunkt. Före tillträdet av tjänsten vid Hall hade Lövgren från och med den 1 augusti 1871 i omkring 11 år anställning vid kungl. Södermanlands regementes musikkår.

Lövgrens löneförmåner utgöras för närvarande av 1,600 kronor i lön med 1,280 kronor i dyrtidstillägg jämte husrum, vedbrand och planteringsland.

Under vitsordande av att Lövgren skött sina tjänsteåligganden med utmärkt nit och duglighet samt till styrelsens fulla belåtenhet, får styrelsen framhålla billigheten av, att pension beredes Lövgren, då han nu, enligt vad närlagda läkarbetyg utvisar, på grund av svårartad sjukdom ej längre ser sig i stånd att uppehålla tjänsten vid Hall.

Då emellertid föreningen saknar tillgångar till bestridande av utgifterna för ifrågavarande pension, får styrelsen härigenom göra framställning, att pension måtte till Lövgren utgå av allmänna medel.

Beträffande pensionens belopp synes den med hänsyn till nuvarande höga levnadskostnader skäligen icke böra sättas lägre än till 1,200 kronor.

Vid ansökningen voro fogade, bland annat, åldersbetyg, enligt vilket Lövgren är född den 11 mars 1860, samt läkarintyg, enligt vilket Lövgren på grund av hjärtsjukdom och nedsatta kroppskrafter icke vidare torde kunna uppehålla sina befattningar vid kolonien Hall.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits den 3 november 1920 av länsstyrelsen i Stockholm, den 3 december 1920 av skolöverstyrelsen, som hört vederbörande folkskolinspektör, och den 7 januari 1921 av statskontoret. Samtliga dessa myndigheter hava tillstyrkt bifall till ansökningen.

I fråga om pensionens belopp har skolöverstyrelsen anfört följande:

Vidkommande det belopp, varmed pensionen i detta fall bör utgå, har styrelsen ifrågasatt beloppets fastställande till 1,200 kronor. Enligt i framställningen lämnade uppgifter har den till ifrågavarande befattningshavare utgående årliga lönen utgjort 1,600 kronor jämte naturaförmåner i form av bostad, vedbrand och planteringsland, vartill för närvarande kommer ett belopp av 1,280 kronor årligen i dyrtidstillägg. Uppskattas naturaförmånernas värde till 250 kronor, vilket synes överstyrelsen skäligt, skulle Lövgrens avlöning, oavsett dyrtidstillägg, uppgå till 1,850 kronor. Då härav ett belopp av 1,200 kronor synes kunna betraktas såsom lön, har överstyrelsen intet att erinra mot att pensionsbeloppet föreslås till 1,200 kronor, vilket överensstämmer med det pensionsbelopp, som av 1920 års riksdag tillerkänts skogvaktarförmannen vid åkerbrukskolonien Hall Anders Nikolaus Askerin.

Såsom skolöverstyrelsen erinrat, har riksdagen tidigare medgivit, att pension av statsmedel finge utgå till befattningshavare vid åkerbrukskolonien Hall. Så har skett i flera fall. Senast beviljade 1920 års riksdag sådan pension åt skolläraren Johan Emil Holmén och skogvaktarförmannen Anders Nikolaus Askerin till belopp av respektive 1,400 och 1,200 kronor. Samma skäl, som föranlett riksdagen att bevilja pension åt förenämnda befattningshavare, synas tala för att pension av statsmedel beredes även musikläraren och sjukvårdaren Lövgren. Det föreslagna och av de hörda myndigheterna förordade pensionsbeloppet, 1,200 kronor årligen, finner jag skäligt. Pensionen torde böra utgå å allmänna indragningsstaten från och med månaden näst efter den, under vilken Lövgren avgår från sin befattning, dock tidigast från och med den 1 juli 1921.

*Departements-
chefen.*

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att musikläraren och sjukvårdaren vid åkerbrukskolonien Hall Otto Teodor Lövgren må från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning, dock tidigast från och med den 1 juli 1921, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension å 1,200 kronor.

10:o.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse har styrelsen för tekniska läroverket i Malmö anhållit om beredande av pension åt verkmästaren vid tekniska elementarskolan därstädes, ingenjören Nils Harald Björklunds änka Amalia Lovisa Björklund, född Lind, och tre minderåriga barn, att utgå efter enahanda grunder, som tillämpas i fråga om efterlevande efter adjunkt vid rikets allmänna läroverk.

*Understöd åt
verkmästaren
N. H. Björk-
lunds änka
och barn.*

Till stöd härför anför styrelsen:

Björklund, som tillträdde verkmästarbefattningen år 1901, intog en mellanställning mellan de ordinarie lärarna, benämnda lektorer, och de övriga lärarna, benämnda extralärare och assistenter, i så måtto, att en väsentlig del av verkmästarens avlöning eller 1,500 kronor årligen ända till skolans omorganisation år 1919 var upptagen i den ordinarie staten samt att, enligt Kungl. Maj:ts stadgar för de tekniska elementarskolorna den 15 juni 1877 § 25, verkmästaren och lektorerna, men icke övriga lärare, ägde att deltaga i lärarkollegiets beslut. Härtill kommer, att Björklund under de 19 år, han var anställd vid skolan, hela tiden hade full

tjänstgöring med lägst 24, högst 32 undervisningstimmar i veckan, därvid han undervisat i verkstadsarbete, maskinritning och mekanisk teknologi. Då skolans omorganisation medförde, att verkstadsarbetet successivt skulle utbytas mot maskinlaborationer, hade Björklund under sistförflutna läsår gjort början till denna omläggning, och hade styrelsen, som högt uppskattade Björklunds lärarverksamhet, den 26 februari 1920 beslutat att till Kungl. Maj:t i sinom tid inkomma med förslag därom, att i skolans ordinarie stat måtte upptagas en fast befattning, avsedd för Björklund personligen och med samma löneförmåner, rätt till pension och delaktighet i lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa, som tillkomma adjunkt vid rikets allmänna läroverk. Då Björklund nu avlidit, förfaller visserligen detta styrelsens beslut, men har styrelsen dock ansett sig böra omnämna det samma, enär det, i händelse av bifall, skulle hava medfört samma pensionsförmåner för Björklunds efterlevande, varom styrelsen nu gör framställning.

Vid styrelsens skrivelse hava fogats dels en tablå över Björklunds tjänstgöring och löneförmåner vid ifrågavarande skola åren 1901—1920, dels ock utdrag ur församlingsboken för Malmö S:t Petri församling.

Enligt detta utdrag hade Björklund, som var född den 5 april 1874 och avlidit den 16 juli 1920, i ett föregående äktenskap sonen Nils Harald, född den 13 december 1904, och i sitt den 29 juni 1907 ingångna äktenskap med Amalia Lovisa Lind två barn, dottern Ingeborg Gudrun, född den 4 juli 1908, och sonen Per Åke, född den 7 oktober 1913.

Skolöverstyrelsen har den 29 september 1920 avgivit infortrat utlåtande i ärendet och därvid, under erinran att riksdagen på Kungl. Maj:ts framställning i föregående fall beviljat såväl pension vid avskedstagandet åt icke ordinarie befattningshavare vid de tekniska läroverken som ock understöd till dylik befattningshavares efterlevande, tillstyrkt, att understöd måtte beredas jämväl Björklunds efterlämnade familj. Beträffande understödets beräkning anför överstyrelsen gentemot vad skolans styrelse härutinnan föreslagit:

Enligt överstyrelsens mening synes det vara lämpligast att, såsom ägt rum i föregående liknande fall, till grund för beräkningen av pensionsbeloppets storlek lägga årliga medeltalet av Björklunds avlöning under de sista fem åren (1915—1919) eller enligt omförmälda tablå 4,196 kronor, i vilket fall pensionsunderlaget skulle utgöra två tredjedelar härav eller avrundat 2,798 kronor samt att enligt de för änke- och pupillpensionering i allmänhet gällande grunder beräkna storleken av det understöd, som borde tillkomma änkan, till en fjärdedel av sistsagda belopp eller avrundat till 700 kronor samt understödet till ettvarvt av de efterlämnade barnen intill fyllda 18 år till 140 kronor.

På grund av remiss har statskontoret den 5 november 1920 i ämnet avgivit utlåtande, varvid fogats dels ett yttrande av rektorn vid tekniska elementarskolan i Malmö F. Montén, dels ock avskrift av bo-uppteckningen efter Björklund, utvisande en behållning i boet av 3,944

kronor 95 öre, ävensom att all annan än den i bouppteckningen upptagna, i boet befintliga tillgång utgjorde hustruns enskilda egendom på grund av år 1910 vunnit boskillnad. Av rektors berörda yttrande inhämtas, att änkan Björklunds berörda enskilda egendom består av en mindre villa, inköpt nämnda år för ett belopp av 4,500 kronor och beboelig endast under sommaren. Villans hyresvärde uppskattas av rektor till högst 300 kronor årligen.

Statskontoret anför i sitt omförmälda utlåtande, bland annat:

Med hänsyn till vad handlingarna i ärendet innehålla anser statskontoret skäl föreligga att söka bereda något understöd åt Björklunds änka och barn. Vad understödsbeloppet beträffar vill statskontoret, med erinran att i dylika fall, exempelvis 1920 års riksdags beslut om understöd åt slöjdinstruktören J. Wallanders änka, änkepensionen pläгат bestämmas till högst 600 kronor, föreslå, att samma belopp beviljas i nu förevarande fall samt att till vart barn må utgå ett belopp av 120 kronor årligen intill utgången av det år, då vederbörande uppnår en ålder av 18 år.

Såsom framgår av vad jag nyss meddelat, hade styrelsen för tekniska läroverket i Malmö skattat Björklunds mångåriga verksamhet vid skolan så högt, att den ämnat för honom föreslå inrättande av en personlig befattning med väsentligt förbättrade avlöningsförmåner och med bland annat rätt till familjepensionering. Då denna plan nu genom Björklunds död ointetgjorts, har styrelsen ingivit sin föreliggande framställning för att bereda Björklunds änka och barn motsvarande pensionsförmåner, som skulle tillkommit dem, därest omförmälda plan gått i verkställighet.

Departementets
chefen.

Vad i ärendet blivit upplyst såväl beträffande Björklunds tjänstgöring vid ifrågakvarande läroanstalt som ock rörande familjens ekonomiska ställning synes mig tala för beredande av understöd med statsmedel åt Björklunds efterlevande. Vad beträffar beloppen av dessa understöd, anser jag dem, vid jämförelse med förut av riksdagen medgivna understöd i liknande fall, böra beräknas i enlighet med de grunder statskontoret föreslagit.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:ts tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att verkmästaren vid tekniska elementarskolan i Malmö Nils Harald Björklunds änka Amalia Lovisa Björklund, född Lind, samt minderåriga barn Nils Harald, Ingeborg Gudrun och Per Åke må för tiden från och med den 1 augusti 1920 från allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, änkan med

600 kronor, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, samt vart och ett av barnen med 120 kronor intill utgången av det år, varunder det uppnått 18 års ålder.

11:o.

*Pension åt
f. d. slöjd-
läraren
P. Mårtensson
Lindqvist.*

I en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse den 21 juni 1920 har styrelsen för tekniska läroverket i Malmö hemställt om beredande av pension åt f. d. slöjdläraren vid nämnda läroverk, Per Mårtensson Lindqvist.

Över denna framställning har skolöverstyrelsen den 7 augusti 1920 avgivit infordrat utlåtande och därvid tillika framlagt två till överstyrelsen inkomna framställningar av samma art, den ena från styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås av den 30 april 1920 angående pension åt extra läraren och kassaförvaltaren vid skolan Axel Victor Essén och den andra från styrelsen för tekniska elementarskolan i Norrköping av den 13 juli 1920 angående pension åt verkmästaren och biträdande läraren Lars Erik Kjellström. Överstyrelsen har i sammanhang därmed meddelat, att överstyrelsen företagit en undersökning, huruvida och i vilken utsträckning liknande ytterligare framställningar kunde vara att förvänta från de tekniska läroverken. Det hade därvid framgått, att av den extra personal, som nu funnes anställd vid nämnda läroverk, ingen av dem, som genom läroverkens omorganisation kunde tänkas bli överflödiga, förutom av mig förut omförmälda tre personer, uppnått en sådan ålder och tjänstetid, att pension eller annan ersättning syntes komma i fråga.

Jag anhåller nu att få anmäla frågan om beredande av pension åt f. d. slöjdläraren Lindqvist. Till de gjorda framställningarna angående pensioner åt Essén och Kjellström återkommer jag under punkterna 12:o och 13:o.

I sin förut berörda skrivelse erinrar styrelsen för tekniska läroverket i Malmö, att till följd av tekniska elementarskolans omorganisation till tekniskt gymnasium och tekniska fackskolor undervisning i träslöjd vid läroverket upphört med utgången av läsåret 1919—1920. Lindqvist, som allt sedan år 1896 varit förordnad att bestrida nämnda undervisning, hade därigenom förlorat sin anställning vid läroverket. Med anledning härav hade Lindqvist hos styrelsen begärt, att styrelsen ville förorda honom till erhållande av en årlig pension av 1,000 kronor.

Styrelsen, som vitsordar, att Lindqvist med utmärkt nit och utmärkt skicklighet skött sin lärarbefattning och att hans entledigande icke i minsta mån varit självförfällt, anhåller, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för beredande av pension åt honom.

Vid styrelsens skrivelse finnes fogad en tablå över Lindqvists tjänstgöring vid ifrågavarande läroverk och de arvoden, han därvid uppburit.

Enligt ingivet åldersbetyg är Lindqvist född den 16 december 1863.

I sitt utlåtande har skolöverstyrelsen beträffande nu ifrågavarande pensionsärende anfört följande:

Av styrelsens för tekniska läroverket i Malmö omförmälda framställning framgår, att Lindqvist med utgången av läsåret 1919—1920 nödgats frånträda sin befattning vid läroverket på grund av dess omorganisation, varigenom slöjd-lärbefattningen blivit överflödig, att han, som är född 1863 och allt sedan hösten 1896 varit anställd vid läroverket, sålunda vid sin avgång från tjänsten uppnått 57 levnads- och 24 tjänstår, att hans tjänstgöring under läsåren 1897—1908 varierat mellan 8 och 17 undervisningstimmar i veckan och därefter uppgått till 8 timmar i veckan med undantag för läsåret 1919—1920, då hans tjänstgöring på grund av läroverkets påbörjade omorganisation inskränkts till 4 timmar i veckan, samt att han i avlöning för denna tjänstgöring under de fem åren 1915—1919 i medeltal, för år räknat, uppburit ett arvode av 515 kronor. Härvid är dock att märka, att hans tjänstgöring under höstterminen sistnämnda år inskränkts till 4 timmar i veckan i stället för 8 under närmast föregående terminer. Det synes därför riktigtast, att vid beräkningen av medeltalet avlöningen för år 1919 höjes med $\frac{1}{3}$, i vilket fall medelavlöningen för de fem åren 1915—1919 uppgått till 566 kronor om året.

Med hänsyn därtill, att Lindqvist ännu icke uppnått den levnadsålder, som i regel erfordras för rätt till pension, och hans tjänstgöring under de senare åren endast omfattat 8 timmar i veckan, kan man hysa tvekan om lämpligheten av att honom tilldelas pension. Då emellertid hans avgång från tjänsten före vanlig pensionsålder icke berott på omständigheter, varöver han kunnat bestämma, utan betingats av läroverkets omorganisation, och då den inkomst han haft av tjänsten utan tvivel för honom utgjort ett avsevärt tillskott till hans bärning och läroverkets styrelse vitsordar, att han med utmärkt nit och utmärkt skicklighet skött sin lärarbefattning, anser sig överstyrelsen böra tillstyrka bifall till hans ansökan om pension.

Det pensionsbelopp av 1,000 kronor om året, som Lindqvist själv ifrågasatt och varom läroverkets styrelse icke yttrat sig, måste, om det avser pensionens grundbelopp och icke därjämte dyrtidstillägg, anses allt för högt tilltaget i förhållande till den avlöning Lindqvist åtnjutit.

Enligt överstyrelsens mening bör pensionsbeloppet beräknas efter samma grunder som avkortad pension enligt 1907 års pensionslag, varvid antalet tjänstår, som medför rätt till hel pension, torde böra beräknas på samma sätt som för ordinarie lärare vid tekniska fackskolor och tekniska gymnasier eller till 30 tjänstår. Enligt denna beräkningsgrund skulle pensionsbeloppet uppgå till $\frac{24}{30} \cdot \frac{2}{3} \cdot 566$ kronor eller avrundat till 310 kronor om året.

På grund av remiss har statskontoret den 15 september 1920 avgivit utlåtande i ärendet.

Statskontoret anför, att då Lindqvist icke uppnått den levnadsålder, som plägade fordras för pension åt övningslärare och då med hänsyn till den jämförelsevis obetydliga avlöning, han åtnjutit såsom slöjdlärare, denna befattning icke kunde hava tillfört honom någon mera avsevärd del av existensmedlen utan måste anses såsom en ren bisyssla bredvid annan huvudsaklig verksamhet, det väl i vanliga fall skulle hava kunnat ifrågasättas, huruvida över huvud taget någon pensionsförmån varit på sin plats; men att då han efter långvarig, väl vitsordad tjänstgöring nu nödgats till följd av omorganisation av det läroverk, där han varit anställd, lämna sin befattning, det ville synas billigt att honom bereddes någon ersättning för den inkomst, som därvid för honom gått förlorad; och anser sig statskontoret därför kunna tillstyrka att ett avrundat belopp av 300 kronor beviljades att till honom årligen utgå efter avskedstagandet.

Departements-
chefen.

De av statskontoret påpekade omständigheterna att Lindqvist ännu icke uppnått den levnadsålder, som i allmänhet fordras för pension åt övningslärare, samt att hans tjänstgöring vid ifrågavarande läroanstalt mera haft karaktären av bisyssla, särskilt under de senare åren, äro visserligen ägnade att framkalla tvekan, huruvida pension av statsmedel i förevarande fall bör ifrågakomma. Emellertid synas mig i detta fall så starka billighetsskäl föreligga för ett bifall till den gjorda framställningen, att jag för min del funnit mig kunna låta denna tvekan fara. Då en person, vilken i likhet med Lindqvist under en avsevärd del av sitt liv troget tjänat det allmänna, genom en åtgärd från statens sida berövas en väsentlig del av sitt livsuppehälle, vore det knappast rätt förenligt med statens värdighet att lämna honom alldeles utan hjälp. Ett beviljande av statspension åt Lindqvist kan aldrig få prägeln av ett erkännande av några rättsligen grundade anspråk från hans sida på ersättning för minskningen i inkomster utan innebär allenast en gärd åt vad skäligheten i ett fall, sådant som detta, måste anses kräva. Jag anser mig därför kunna tillstyrka, att åt honom av statsmedel beredes en årlig pension, vars belopp torde böra bestämmas i enlighet med vad statskontoret föreslagit, alltså till 300 kronor, att utgå efter avskedstagandet. På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. slöjdläraren vid tekniska läroverket i Malmö Per Mårtensson Lindqvist må från och med månaden näst efter den, varunder han frånträtt sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av 300 kronor.

12:o.

Med utlåtande av den 7 augusti 1920 har skolöverstyrelsen, enligt vad jag under punkten 11:o redan omnämnt, till Kungl. Maj:t överlämnat en av styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås hos överstyrelsen i skrivelse den 30 april 1920 gjord framställning om beredande av pension åt extra läraren och kassaförvaltaren vid skolan Axel Victor Essén.

*Pension åt
extra läraren
A. V. Essén.*

Enligt införskaffat åldersbetyg är Essén född den 6 september 1853.

Till stöd för berörda framställning har styrelsen anfört, att Essén tjänstgjort vid nämnda skola såsom lärare i svenska och främmande levande språk sedan år 1882 och såsom lärare i bokföring och handelslära sedan år 1897, vadan han sålunda under 38 år varit verksam vid skolan, samt att han med utmärkt nit och utmärkt skicklighet skött nämnda lärarbefattningar.

Styrelsen har hemställt, att den föreslagna pensionen måtte utgå från och med slutet av läsåret näst före det, under vilket en eventuell omorganisation av tekniska elementarskolan till tekniskt gymnasium kunde komma att påbörjas, dock ej senare än den 1 juli 1922, samt att pensionen måtte beräknas efter $\frac{2}{3}$ av 175 kronor för veckotimme av Esséns undervisning under de senaste åren. Då denna undervisning omfattat 15 timmar per vecka, borde alltså pensionens årliga belopp uppgå till 1,750 kronor, varjämte dyrtidstillägg därå borde utgå enligt de grunder, som komme att gälla för andra f. d. befattningshavare i statens tjänst.

Vid styrelsens skrivelse äro fogade tablåer över de arvoden, Essén under vart och ett av åren 1910—1919 uppburit såsom extra lärare och kassaförvaltare vid ifrågavarande läroanstalt.

I sitt förut berörda utlåtande har skolöverstyrelsen beträffande ifrågavarande pensionsärende anfört bland annat följande:

Då Essén redan nu uppnått 67 levnads- och 38 tjänstår samt med utmärkt nit och utmärkt skicklighet fullgjort sin tjänst, som för honom utgjort en väsentlig del av hans bärning, anser sig överstyrelsen utan tvekan böra tillstyrka bifall till framställningen om pension åt honom vid avskedstagandet. Med avseende på pensionsbeloppets storlek torde det vara riktigast att till grund för beräkningen av detsamma lägga årliga medeltalet av den verkliga avlöningen under de sista fem tjänståren, i vilket fall pensionsbeloppet skulle utgöra $\frac{2}{3}$ av 2,667 kronor eller avrundat 1,780 kronor om året.

På grund av remiss har statskontoret den 15 september 1920 afgivit utlåtande i ärendet och därvid förklarat sig icke hava annat att erinra emot överstyrelsens förslag än att, då Essén icke med egna avgifter bidragit till sin pensionering, det föreslagna pensionsbeloppet, som motsvarade $\frac{2}{3}$ av medelinkomsten i tjänsten under de senaste åren, oberäknat krigstids- och dyrtidstillägg, syntes böra i någon mån reduceras.

Statskontoret föreslår därför, att pensionsbeloppet avrundas nedåt och bestämmes till 1,500 kronor.

Departements-
chefen.

Essén skulle, därest den civila pensionslagen varit å honom tilllämplig, med avseende å levnads- och tjänstålder redan nu hava uppfyllt fordringarna för erhållande av hel pension. Jag anser därför, i likhet med de hörda myndigheterna, skäligt att med hänsyn till hans långa och väl vitsordade tjänstgöring pension av statsmedel tillerkännes honom efter avskedstagandet. Pensionen torde böra sättas till det av statskontoret föreslagna beloppet, 1,500 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att extra läraren och kassaförvaltaren vid tekniska elementarskolan i Borås Axel Victor Essén må från och med månaden näst efter den, varunder han frånträder sina befattningar vid skolan, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av 1,500 kronor.

13:o.

Pension åt
verkmästaren
L. E. Kjell-
ström.

I en till skolöverstyrelsen ställd ansökning har verkmästaren och biträdande läraren vid tekniska elementarskolan i Norrköping Lars Erik Kjellström anhållit, att överstyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t utverka rätt för honom, som komme att avgå från sin tjänst vid skolan den 1 juli 1922, att därvid erhålla pension, och att pensionsbeloppet ej måtte sättas lägre än hans nuvarande avlöning såsom verkmästare, eller 3,200 kronor om året. Enligt vid ansökningen fogat åldersbetyg är Kjellström född den 17 mars 1857.

Till stöd för ansökningen har Kjellström anfört och med ansökningen åtföljande vederbörliga intyg styrkt, att han varit anställd under läsåren 1889—1904 såsom lärare vid tekniska skolan i Eskilstuna med en avlöning av omkring 2,000 kronor om året och sedan höstterminen 1904 såsom verkmästare och biträdande lärare vid tekniska elementarskolan i Norrköping med en tjänstgöring av sammanlagt 23 timmar i veckan i medeltal och med en årlig avlöning av i medeltal tillhoppa 2,980 kronor under åren 1911—1918 och 3,600 kronor sedan början av år 1919, samt att han med utmärkt nit och utmärkt skicklighet skött sin tjänst.

Styrelsen för tekniska elementarskolan i Norrköping har med skri-

velse den 13 juli 1920 överlämnat berörda ansökning till skolöverstyrelsen och därvid förordad bifall till densamma.

Såsom jag under punkten 11:o anmärkt, har skolöverstyrelsen i utlåtande av den 7 augusti 1920 underställt denna pensionsfråga Kungl. Maj:ts prövning. Överstyrelsen har därvid anfört, bland annat, följande:

Då Kjellström vid sitt avsked, som förutsattes äga rum den 1 juli 1922, uppnått 65 levnads- och 33 tjänstår, och hans tjänst vid tekniska läroverket i Norrköping, vilken han med utmärkt nit och utmärkt skicklighet skött, uppenbarligen utgjort hans huvudsakliga bärning, anser sig överstyrelsen böra tillstyrka bifall till hans framställning, endast med den jämkningen, att pensionsbeloppet utan avkortning beräknas till $\frac{2}{3}$ av medelavlöningen under de sista fem tjänståren, i vilket fall den efter avgång vid ovan nämnda tid skulle komma att uppgå till $\frac{2}{3}$ av 3,352 kronor eller avrundat till 2,240 kronor om året.

På grund av remiss har statskontoret den 15 september 1920 i ärendet avgivit utlåtande och därvid förklarat sig icke hava annat att erinra mot överstyrelsens förslag än att, då Kjellström icke med egna avgifter bidragit till sin pensionering, det föreslagna pensionsbeloppet, som motsvarade $\frac{2}{3}$ av medelinkomsten i tjänsten under de senaste åren, oberäknat krigstids- och dyrtidstillägg, syntes böra i någon mån reduceras. Statskontoret föreslår därför att pensionsbeloppet avrundas nedåt och bestämmas till 2,000 kronor.

Jämväl i föreliggande fall synas mig goda skäl tala för, att staten genom beviljande av pension visar sin erkänsla för det långvariga allmännyttiga arbete, ifrågasatta pensionen ansluter jag mig till den mening, som uttalats av statskontoret i dess nyssberörda utlåtande, och anser förty, att pensionsbeloppet bör bestämmas till 2,000 kronor.

I fråga om storleken av den ifrågasatta pensionen ansluter jag mig till den mening, som uttalats av statskontoret i dess nyssberörda utlåtande, och anser förty, att pensionsbeloppet bör bestämmas till 2,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att verkmästaren och biträdande läraren vid tekniska elementarskolan i Norrköping Lars Erik Kjellström må från och med månaden näst efter den, varunder han frånträder sin befattning vid skolan, dock tidigast från och med den 1 juli 1922, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av 2,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

14:o.

*Pension åt
ingenjören
J. Karling.*

I en av länsstyrelsen i Jönköping med yttrande av den 17 december 1919 till Kungl. Maj:ts överlämnad framställning hava stadsfullmäktige i Jönköping anhållit, att bidrag måtte av statsmedel beviljas till pensionering av föreståndaren för tekniska yrkesskolan i nämnda stad, ingenjören Johannes Karling.

Stadsfullmäktige anföra därvid huvudsakligen:

Karling, som den 14 oktober 1919 uppnått 70 års ålder, hade i 40 år oavbrutet tjänstgjort vid tekniska yrkesskolan samt därunder utfört ett synnerligen förtjänstfullt och nitiskt arbete i denna skolas tjänst. Under det att övriga lärare vid skolan innehaft denna sin befattning endast såsom bisyssla, hade Karling under ovannämnda tidrymd haft full tjänstgöring vid densamma. Den årliga medelinkomsten för Karling under de sista fem åren hade uppgått till 3,180 kronor. Stadsfullmäktige ansåge, att en pension borde tillerkännas honom att utgå från och med månaden näst efter den, varunder avsked komme att honom beviljas, och att denna pension med hänsyn till den långa tjänstetiden icke borde sättas lägre än till 3,000 kronor för år. Vad frågan om bestridandet av kostnaden för denna pension vidkommer, funne stadsfullmäktige, att den rättvisligen borde lösas på det sätt, att de korporationer, som jämte staten lämnat de huvudsakliga anslagen till upprätthållande av skolans verksamhet, även jämte staten delade denna kostnad. Dessa korporationer vore landstinget i Jönköpings län, som årligen bidragit med 1,500 kronor och Jönköpings stad, vars årliga bidrag utgjorde 6,000 kronor. Statens bidrag vore 4,750 kronor. Till pensionskostnaden ansåge stadsfullmäktige därför staten böra bidraga med 1,000 kronor, Jönköpings läns landsting med 500 kronor och Jönköpings stad med 1,500 kronor.

Vid framställningen har fogats dels utdrag av stadsfullmäktiges protokoll den 12 november 1919, innefattande stadsfullmäktiges i överensstämmelse med sagda framställning fattade beslut, dels ock ett tillstyrkande yttrande i ärendet av magistraten i Jönköping.

I sitt förberörda yttrande har länsstyrelsen, som jämväl tillstyrkt framställningen, meddelat, att länsstyrelsen godkänt stadsfullmäktiges beslut att såsom bidrag till Karlings pensionering anslå 1,500 kronor om året, vilket beslut icke överklagats.

Efter härå erhållen remiss har skolöverstyrelsen den 30 oktober 1920 avgivit utlåtande i ämnet och därvid — med överlämnande av ett från styrelsen för tekniska yrkesskolan i Jönköping infordrat tjänstgöringsbetyg för Karling — anfört:

Vid de lägre tekniska yrkesskolorna hava lärarna utom i undantagsfall utgjorts av timplärare, som bedrivit denna undervisning såsom bisyssla bredvid sin huvudsakliga verksamhet. Även för de få, som varit mera helt anställda vid dessa

skolor, har ställningen i ekonomiskt avseende varit ganska svag och även eljest synnerligen osäker, enär skolorna saknat en fast organisation. Helt naturligt har följden härav blivit, att i regel icke många velat helt ägna sig åt denna undervisningsuppgift för någon längre tid, utan hava anställningarna varit av mera tillfällig art.

Det torde därför vittna om ett särskilt intresse för denna undervisning från Karlings sida, att han, trots ovan åberopade förhållanden, ägnat större delen av sitt liv åt densamma. Av såväl ansökningen som av tjänstgöringsbetyg framgår ävenledes, att Karling under sin långa tjänstetid nedlagt ett nitiskt och ytterst förtjänstfullt arbete vid ifrågavarande skola, i vars organisation han från början deltagit. I förutnämnda tjänstgöringsbetyg sägs, bland annat, att Karling under hela den tid skolan varit i verksamhet ägnat den »hela sin kraft och intresse — ett livsverk, som burit goda frukter och är förtjänt av samhällets stora tacksamhet och erkänsla». Med hänsyn till vad sålunda framhållits, anser överstyrelsen, att billighet och rättvisa kräver, att Karling beredes den ifrågasatta pensionen å 3,000 kronor för år.

De statsunderstödda lägre tekniska yrkesskolorna äro för närvarande under avveckling. Sålunda hava många av dessa redan ombildats till lärlings- eller yrkesskolor och de övriga äro under omorganisation till dylika läroanstalter eller i undantagsfall till så kallade verkstadsskolor. För att utröna, huruvida ytterligare ansökningar om bidrag till pensioner åt fast anställda lärare vid de hittillsvarande statsunderstödda lägre tekniska yrkesskolorna äro att förvänta, har överstyrelsen från dessa skolors styrelser infordrat vissa uppgifter rörande vid desamma anställda lärare. Med ledning av de sålunda inhämtade upplysningarna har överstyrelsen uppgjort en vid överstyrelsens utlåtande fogad översikt över antalet nuvarande fast anställda lärare vid lägre tekniska yrkesskolor med en tjänstgöring av den omfattning, att den kan anses utgöra deras huvudsakliga verksamhet. Av nämnda översikt framgår att endast i tre fall, förutom beträffande Karling, skulle på grund av vederbörande lärares levnadsålder en pensionering inom den närmaste framtiden kunna ifrågasättas.

Överstyrelsen framhåller härefter önskvärdheten av att de vid lärlings- och yrkesskolor samt andra liknande statsunderstödda läroanstalter fast anställda lärares och lärarinnors pensionsfråga inom en snar framtid på ett betryggande sätt ordnas, särskilt med hänsyn därtill att det i vissa fall är nödvändigt, att en eller annan lärare vid dessa skolor blir satt i tillfälle att ägna skolan hela sin arbetskraft. Härpå fortsätter överstyrelsen:

Oavsett vad i berörda avseende framdeles kan bliva åtgjort, anser överstyrelsen att i nu föreliggande fall goda skäl tala för att Karling tillerkännes pension och att staten, som genom sitt understöd till ifrågavarande skola under hela dess verksamhet till väsentlig del bidragit till hans avlöning, jämväl bidrager till pensionen. Mot det av stadsfullmäktige sökta bidragsbeloppet å 1,000 kronor per år att utgå med början från och med månaden näst efter den, varunder avsked kommer att beviljas bemälda Karling, har överstyrelsen intet att erinra, dock torde vid statsbidraget fästas det uttryckliga villkor, att, såsom i framställningen förut-

sättes, Jönköpings stad och Jönköpings läns landsting bidraga till ifrågavarande pension med respektive 1,500 kronor och 500 kronor för år.

Statskontoret har i infortrat utlåtande av den 8 november 1920 förklarat sig icke finna något att erinra mot bifall till förevarande framställning samt instämt i den av skolöverstyrelsen gjorda hemställan.

Departementschefen.

Karlings mångåriga och, enligt avgivna vitsord, sällsamt nitiska och förtjänstfulla verksamhet såsom organisatör av och föreståndare för ifrågavarande skola synes mig utgöra tillräckligt skäl för att det allmänna lämnar sin hjälp, då det gäller att bereda honom en i ekonomiskt hänseende någorlunda bekymmerfri existens under hans återstående levnad. Samtliga de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, hava också tillstyrkt stadsfullmäktiges föreliggande framställning. Det ifrågasatta pensionsbeloppet, 3,000 kronor årligen, förefaller mig icke vara för högt. Den föreslagna uppdelningen av kostnaderna för Karlings pensionering sålunda, att staten därav skulle bestrida 1,000 kronor, staden Jönköping 1,500 kronor och Jönköpings läns landsting 500 kronor, synes jämväl vara lämpligt avvägd.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att föreståndaren för Jönköpings tekniska yrkeskola Johannes Karling må från och med månaden näst efter den, varunder han efter erhållet entledigande avgått från föreståndarbefattningen, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp av 1,000 kronor, under villkor att Karling från samma tidpunkt erhåller årlig pension från Jönköpings stad med 1,500 kronor och från Jönköpings läns landsting med 500 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna 1:0—14:0 hemställt täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Florén.